

Väliarviointi

Avoimen hallinnon
viides toimintaohjelma
2023–2027

**Avoim hallinto on
suomalaisen yhteiskunnan
keskeinen voimavara.**

Kooste toimeenpanon tilanteesta

Tila	Toimenpide	Lyhyt kuvaus	Lisätietoa
	1.1 Kansalliset dialogit	Vahvistetaan dialogien avulla osallisuutta, yhteistä ymmärrystä ja tietopohjaa politiikkatoimien valmistelussa.	Linkki
	1.2 Kohtaamiset julkisissa palveluissa	Tuemme demokratiaa parantamalla kohtaamisia julkisissa palveluissa.	Linkki
	2.1 Luotettava tieto	Torjumme osaamisen ja luotettavan tiedon avulla tahallista ja tahatonta väärän tiedon levittämistä (mis- ja disinformaatio) yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Linkki
	2.2 Kansalaisjärjestöakatemia	Vakiinnutamme avoimen hallinnon kansalaisjärjestöakatemia toimintamallin valtakunnallisesti ja alueellisesti yhteistyön syventämiseksi.	Linkki
	3.1 Hyvät käytännöt	Tehostamme avoimen hallinnon hyvien käytäntöjen jakamista.	Linkki
	3.2 Avoin demokratia -verkosto	Käynnistämme Avoin demokratia -verkoston.	Linkki

- = käynnissä ja etenee hyvin
- = käynnistynyt, mutta vaatii vielä toimia
- = ei käynnistynyt tai ei etene toivotulla tavalla

Taustaa ja toimintaohjelman laadintaprosessi

[Avoimen hallinnon viides toimintaohjelma](#) on vuosille 2023–2027. Sen laadinta alkoi joulukuussa 2022 ja ohjelma julkaistiin lokakuussa 2023.

Laadinnan periaatteet ovat vakiintuneet jo aiempia toimintaohjelmia valmisteltaessa:

- Laadintaprosessissa on erityyppisiä osallistumismahdollisuuksia läpi koko prosessin.
- Sähköisissä osallistumismahdollisuuksissa hyödynnetään kaikille avoimia yhteisiä järjestelmiä (otakantaa.fi ja lausuntopalvelu.fi).
- Kasvokkain tapaamisia järjestetään eri ryhmille: kansalaisille, järjestöille, virkamiehille ja viranhaltijoille.
- Tapaamisia on sekä avoimen hallinnon omissa että muiden järjestämissä tapahtumissa.
- Tavoitteena on tavoittaa osallistujia myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta.

Avoimen hallinnon viidennen toimintaohjelman valmistelun tueksi valtiovarainministeriön Avoimen hallinnon tiimin laati [taustamuistion](#). Muistio kuvaa, mistä avoimen hallinnon työssä on kyse, miksi avoimen hallinnon edistäminen on tärkeää, ja mikä on muuttunut avoimen hallinnon toimintaympäristössä. Muistio sisältää myös suunnitelman viidennen toimintaohjelman laatimiseksi. Toimintaohjelman laadintaan keväällä 2023 osallistuneet saattoivat halutessaan tutustua taustamuistioon, joka julkaistiin avoimen hallinnon nettisivuilla.

Kevään kuulemiskierrokseen osallistui laajasti eri tahoja. Kuulemiskierroksen pohjalta laadimme ja julkaisimme avoimen hallinnon nettisivuilla [Mitä kuulumme? -muistion](#), johon kokosimme avoimen hallinnon edistämiseksi saadut ajatukset ja ideat pysyvien työalueiden mukaan ryhmiteltynä. Mitä kuulumme? -muistio pohjusti toimintaohjelmaluonnoksen laadintaa.

Avoimen hallinnon viidennen kansallisen toimintaohjelman luonnos oli lausunnoilla lausuntopalvelu.fi:ssä kesällä 2023 (14.6.-25.8.2023). Saimme tuolloin myös kommentteja eurooppalaisilta yhteistyökumppaneilta. Toimintaohjelma viimeisteltiin saatujen lausuntojen ja kommenttien pohjalta. [Lausuntoyhteenveto ja lausuntokohtaiset kommentit](#) on julkaistu avoimen hallinnon nettisivuilla.

Avoimen hallinnon viides toimintaohjelma julkaistiin 5.10.2023 Oulussa osana alueellista kansalaisjärjestöakatemiaa.

Open Government Partnership -kumppanuushanke

OGP:n johtokunta (Steering committee) hyväksyi vuonna 2022 nelivuotisten toimintasuunnitelmien käytön. Suomi oli tehnyt jo vuoden 2019 toimintasuunnitelmansa nelivuotiseksi ja laatinut siitä väliarvioinnin vuonna 2021. Sekä OGP että Suomi perustelevat nelivuotisten toimintaohjelmien käyttöä sillä, että pidemmät ohjelmat mahdollistavat kunnianhimoisemmat uudistukset, koska toimeenpanoon on riittävästi aikaa. Resursseja, jotka menisivät uuden toimintaohjelman laatimiseen, voidaan käyttää toimeenpanoon.

OGP korostaa, että nelivuotiseen toimintasuunnitelmaan kuuluu päivitysjakso, jonka aikana maat voivat päivittää, muokata tai lisätä uusia sitoumuksia toimintaohjelmaansa kahden ensimmäisen toimeenpanovuoden jälkeen. Tällöin voidaan huomioida myös IRM:n (OGP:n Independent Research Mechanism) toimintaohjelman laidinnasta tekemän arvioinnin tulokset ja mahdolliset toimintaympäristön muutokset. Toimintaohjelman toimeenpanon tilanne on käsiteltävä avoimen hallinnon ohjausryhmissä, jotka Suomessa ovat avoimen hallinnon työryhmä ja kansalaisyhteiskunta-politiikan neuvottelukunta KANE.

Arviointi on julkinen ja pitää toimittaa OGP:lle kuuden kuukauden kuluessa kahden toimeenpanovuoden täytyttyä. Arvioinnin ei tarvitse johtaa muutoksiin tai päivityksiin toimintaohjelmassa, mutta maiden on silti raportoitava arvioinnista OGP:lle.

OGP:n riippumaton arviointi

OGP:n IRM teki Suomen viidennestä avoimen hallinnon [toimintaohjelmasta arvioinnin](#) ohjelman valmistuttua 2023. IRM toteaa, että Suomen avoimen hallinnon viidennen toimintaohjelman sitoumuksilla haetaan pääasiallisesti asteittaisia parannuksia hallinnon käytäntöihin. Kansalliset dialogit, jotka Suomi aloitti edellisessä toimintaohjelmassa, voivat IRM:n mukaan tuottaa lupaavia tuloksia, jos hallinto luo mekanismeja dialogien hyödyntämiseksi päätöksentekoprosesseissa. Koska toimintaohjelman pituus on neljä vuotta, Suomen täytyy aikatauluttaa päivitysjakso toisen ja kolmannen ohjelmavuoden taitteeseen. IRM suosittelee, että sitoumusten kunnianhimon kasvattamisessa ja mitattavien tulosmittareiden kehittämisessä voisi hyödyntää avoimen hallinnon työryhmän ja uuden Avoin demokratia -verkoston asiantuntijuutta. IRM:n esittää, että valtiovarainministeriö voisi esitellä kansalaisille avoimen hallinnon parhaita käytäntöjä. Näin kansalaiset voivat verrata ja arvioida, kuinka hyvin heidän kohtaamansa hallinnon käytännöt vastaavat näitä parhaita esimerkkejä. Raportissa todetaan myös, että hallinto voisi ottaa kansalaisyhteiskunnan paremmin mukaan keskusteluihin avoimen datan saatavuuden parantamisesta ja kehittää käytäntöjä, joilla seurata, miten valtion virastot ja laitokset noudattavat tekoälyn eettistä ohjeistusta.

Toimintaympäristön muutokset 2023–2025

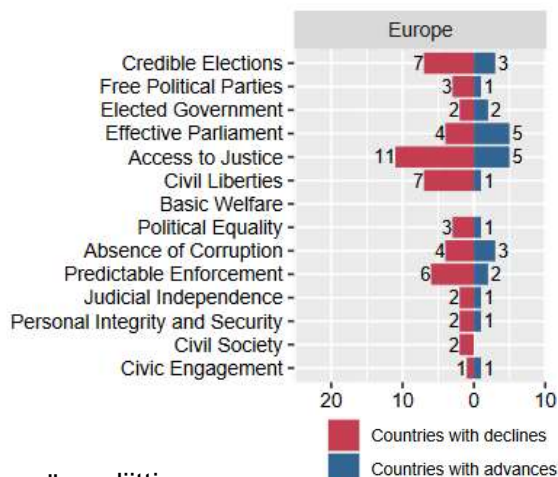
Demokratian tila

- Maailman väestöstä 72% (eli kolme neljästä) elää nyt autokratioissa. Tämä on suurin luku sitten vuoden 1978.
- Maailmassa on vähemmän demokratioita (88) kuin autokratioita (91) ensimmäistä kertaa yli 20 vuoteen.
- Liberaaleista demokratioista on tullut maailman harvinaisin (vähiten yleinen) hallintotapa (29).

Lähde: The V-Dem Institute (University of Gothenburg)

Demokratian tila on edelleen heikentynyt kansainvälisesti. Kansainvälisen demokratian tutkimuksen instituutin (Institute for Democracy and Electoral Assistance IDEA) vuoden 2024 raportin mukaan vain 22 %:ssa Euroopan maista demokratian tila on kohentunut, kun 44 %:ssa maista demokratian tila on laskussa. Viereisestä taulukosta näkee, että laskua on monessa mittarissa. Toisaalta suuri vaalivuosi 2024 oli onnistunut monessa maassa. Tämä vahvisti uskoa demokratian toimivuuteen ja loi toivoa parannuksista.

Geopoliittiset jännitteet ovat kasvaneet. Sodat ja osin myös poliittinen toiminta haastaa ihmisten tulevaisuususkkoa useassa maassa. Tämä on näkynyt mielenosoituksina ja kritiikkinä poliittista toimintaa kohtaan. Oikeusjärjestelmiä haastetaan avoimesti ja hallitukset ovat päätöksillään rajoittaneet yhdenvertaisuutta. On myös tunnistettu, että epävarmuus ja sota on luonut julkiselle hallinnolle mahdollisuuksia osoittaa kykyään vakauttaa yhteiskunnan tilaa, vahvistaa turvallisuutta ja näyttää, miten avoin hallinto luo tilaa innovaatioille kriiseissä ¹.

Suomessa taloudellinen kasvu on hidasta ja köyhyys on kasvussa. Suomen talous on kääntynyt kasvuun, mutta sitä hidastavat Yhdysvaltojen tullien korotukset². Tilastokeskuksen mukaan 16,9 % kotitalousväestöstä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2023. Riskissä olevien henkilöiden määrä kasvoi edellisvuodesta. Erityisesti kasvoi köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien lasten osuus. Myös koetut toimeentulovaikeudet yleistyivät.³ Vuonna 2025 on julkaistu useita arvioita siitä, miten pienituloisten määrä tulee kasvamaan Suomessa tulevina vuosina.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa avoimen hallinnon työhön, koska toimijat joutuvat priorisoimaan, mihin panostavat. Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet ovat edelleen laajat, mutta Euroopan komissio kiinnittää oikeusvaltiokertomuksessaan huomiota kansalaisjärjestöille suunnatun rahoituksen vähenemiseen.⁴ Kansalaistoimintaa edistävää ja mahdollistavaa sääntelyä, kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon

¹ Institute for Democracy and Electoral Assistance IDEA (2024) *The state of Global Democracy*

² valtiovarainministeriö (2025) *Taloudellinen katsaus*

³ Tilastokeskus (2025)

⁴ Euroopan komissio (2024) *Oikeusvaltiokertomus*

sekä rahoitusta on varmistettava jatkossakin, myös osana avoimen hallinnon toimintaa.⁵ Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittäminen perustuu vuonna 2023 alkaneella hallituskaudella valtioneuvoston periaatepäätökseen kansalaisjärjestöstrategiasta, joka vahvistaa esimerkiksi kansalaisjärjestöjen varainhankinnan edellytyksiä ja tukee niiden valmiuksia hakea ja hyödyntää EU-hankerahoitusta.⁶ Kansallinen kansalaisjärjestöstrategia ja valmisteilla oleva Euroopan unionin kansalaisyhteiskuntastrategia heijastuvat lähivuosina myös avoimen hallinnon toimeenpanoon.⁷ Hyvinvointialueiden resurssitilanne on haastava ja arviointimenettely on käynnistetty kolmella hyvinvointialueella kesäkuussa 2025⁸. Kuntaliitto on arvioinut kuntatalouden tilan heikkenevän merkittävästi vuoden 2025 aikana⁹.

Polarisaatio on lisääntynyt Suomessa¹⁰, vaikka kokonaispolarisaation astetta on vaikea määrittää. Polarisaatio on maailmanlaajuinen ilmiö, joka vaikuttaa myös Suomeen¹¹. Polarisaatiota esiintyy mielipiteiden, vuorovaikutuksen ja tunteiden tasolla. Polarisaatio liittyy usein tiettyihin aiheisiin kuten ilmasto tai sosiaali- ja terveystaloudet, mutta myös asenteet naisia ja vähemmistöjä kohtaan ovat polarisoituneet. Toisaalta ulkoiset uhat voivat loiventaa polarisaatiota yhteiskunnassa.¹² Kansallisten dialogien ”Yhdessä ja yksin” -dialogien yhteenvedossa todettiin, että ”*Digitalisaatio, hybridityö, erilaiset kriisit ja julkisten palveluiden uudelleenorganisointi vaikuttavat ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyteen. Poliittiset ja yhteiskunnalliset haasteet aiheuttavat yhteiskunnan jakautumista eri leireihin, ja kaikki nämä yhdessä haastavat yhteisöllisyyttä.*”¹³

Oikeusministeriön ylläpitämien suomalaisen demokratian kehittymisen indikaattorien mukaan Suomen demokratian tila on hyvä ja vakaa.¹⁴ Freedomhouse indeksi mittaa poliittisten oikeuksien ja kansalaisvapauksien tilaa – ja Suomi on Euroopan maiden listan kärjessä vuonna 2024.¹⁵ Kansainvälinen demokratian tila on kuitenkin huolestuttava.¹⁶

Rasismi ja syrjintä heikentävät demokratiaa, luottamusta yhteiskuntaan ja erityisesti vähemmistötaustaisten nuorten tulevaisuudenuskoa.¹⁷ Suomessa esiintyy syrjintää, joka perustuu muun muassa sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai etniseen taustaan. Syrjinnän ja rasismien torjuminen on tärkeää, jotta yhteiskuntamme luottamuspääoma säilyy.¹⁸

OECD:n luottamustutkimuksen tulokset

OECD julkaisi vuonna 2024 kansainvälisen vertailun, jossa¹⁹ Suomi näyttyy korkean luottamuksen yhteiskuntana. Muihin OECD-maihin verrattuna suomalaisten luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on edelleen vahvaa. Luottamus on kuitenkin laskenut myös Suomessa reilusta 60 prosentista vajaaseen 50 prosenttiin. Valtaosa suomalaisista luottaa valtion virkamiehiin (62 %), mediaan (61 %), kunnallishallintoon (56 %) ja eduskuntaan (54 %). Suomalaiset olivat hyvin tyytyväisiä saamiensa hallintopalveluiden laatuun sekä koulujärjestelmään. Kansalaiset luottavat siihen, että viranomaiset käsittelevät heitä koskevia

⁵ Kehityspoliittinen toimikunta (2024) *Demokratia vaatii vahvistamista kaikkialla: Mahdollisuuksia demokratian lujittamiseen Suomen kehityspoliittikassa ja ulkosuhteissa*

⁶ oikeusministeriö (2024) *Kansalaisjärjestöstrategia 2023–2027*

⁷ Euroopan komissio (2025) *EU Strategy for Civil Society*

⁸ valtiovarainministeriö (2025) *Tiedote: Hyvinvointialueen arviointimenettely käynnistyy kolmella alueella*

⁹ valtiovarainministeriö (2025) *Tiedote: Hyvinvointialueen arviointimenettely käynnistyy kolmella alueella*

¹⁰ Demokratian episteeminen kapasiteetti algoritmien aikakaudella -konsortio (DECA) (2025) *Poliittisen polarisaation hahmottaminen ja mittaaminen – käsikirja ja kielioppi*

¹¹ Demokratian episteeminen kapasiteetti algoritmien aikakaudella -konsortio (DECA) (2025) *Poliittisen polarisaation hahmottaminen ja mittaaminen – käsikirja ja kielioppi*

¹² Demokratian episteeminen kapasiteetti algoritmien aikakaudella -konsortio (DECA) (2025) *Poliittisen polarisaation hahmottaminen ja mittaaminen – käsikirja ja kielioppi*

¹³ Kansalliset dialogit (2023) *Yhdessä ja yksin -yhteenveto*

¹⁴ oikeusministeriö (2025) *Demokratiaindikaattorit*

¹⁵ Freedom House (2025) *Freedom in the World 2025, Country Report, Finland*

¹⁶ Freedom House (2025) *Freedom in the World 2025*

¹⁷ valtioneuvoston kanslia (2024) *”Me puhumme teoin” -kattositoumus*

¹⁸ valtioneuvoston kanslia (2025) *Ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen (UTViS) - TEAS-hankkeen loppuraportti*

¹⁹ OECD (2024) *Trust Survey 2024: Country Notes Finland*

tietoja asianmukaisesti. Enemmistö suomalaisista pitää todennäköisenä, että virkamiehet suhtautuvat torjuvasti lahjuksiin, eivätkä suomalaiset ole huolissaan valtionhallinnon korrumpiosta. Muihin OECD-maihin verrattuna suomalaiset kuitenkin suhtautuvat epäilevästi omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Vain viidennes vastaajista olisi sitä mieltä, että tavalliset ihmiset pystyvät vaikuttamaan siihen, mitä hallitus tekee, kun OECD-maiden keskiarvo on 30 %. Tämän vuoksi avoimen hallinnon työ esimerkiksi Kansallisten dialogien ja muussa osallisuuden edistämässä on tärkeää.

Analyysin tausta-aineistot

Tämän väliraportin analyysi pohjautuu useisiin tietolähteisiin ja keväällä 2025 toteutettuun avoimen hallinnon kyselyyn. Arviointiin on hyödynnetty muitakin tausta-aineistoja, jotka ovat listattuna lähdeluettelossa.

OECD:n avoimen hallinnon vertailuarviointi

OECD julkaisi 2023 marraskuussa laajan kansainvälisen avoimen hallinnon vertailuarvioinnin ([Open Government for Stronger Democracies A Global Assessment](#)). Arviointi kertoo siitä, kuinka hyvin [OECD:n avoimen hallinnon suositusta](#) on saatu toimeenpantua jäsenmaissa. Arvioinnista nousee muutamia huomioita Suomen avoimen hallinnon työn arviointiin. Näitä ovat muun muassa nousevat trendit ja haasteet sekä se, miten avoimen hallinnon työ voi tukea demokratian vahvistamista.

OECD-arvioinnin tulokset osoittavat, että vahva avoimen hallinnon kulttuuriin panostaminen voi auttaa vahvistamaan demokratiaa. OECD:n mukaan edistyksellisimmillä mailla, joihin Suomi kuuluu, on avoimen hallinnon strategia ja eri työalueet yhdistävä suunta ja ote, joka edistää vaikuttavuutta.

OECD:n mukaan avoimen hallinnon pitkän aikavälin vaikutuksista on kuitenkin edelleen vajavaisesti tietoa. Tieto on vielä liiaksi vaikuttavuustarinoita eikä niinkään vertailukelpoista määrällistä tietoa. Siksi on tarve edelleen kehittää vaikuttavuusindikaattoreita. Tätä työtä OECD tekee paraikaa.

Vertailuarvioinnissa OECD nostaa esiin suosituksia aiheista, joita on hyvä vahvistaa, myös Suomen avoimen hallinnon työssä. Näitä ovat: kansalaisyhteiskunnan tukeminen ja toimintamahdollisuuksien edistäminen osana avoimen hallinnon uudistuksia, pitkän aikavälin sitoutumisen vahvistaminen avoimen hallinnon työhön ja tehokkaampi viestintä siitä, osallisuuden vahvistaminen ja varmistaminen uusilla toimilla sekä uudistusten mittaamisen, seurannan ja arvioinnin tehostaminen.

OECD nostaa esille myös tarpeen laajentaa näkökulmaa avoimesta hallinnosta (open government) kohti avointa valtiota (open state). Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi Suomen osalta, että oikeuslaitos ja eduskunta tulisivat omilla avoimuusohjelmillaan mukaan työhön. Suomessa – poikkeuksena lähes kaikista muista maista – kunta- ja aluehallinto ovat jo mukana avoimen hallinnon työssä ja toimintaohjelman toimeenpanossa.

OECD:n raportti nostaa esille, että kansalaisten tai edes virkamiesten ja viranhaltijoiden ei ole tarpeellista aina tietää, milloin on kyse juuri avoimen hallinnon työstä tai ylipäätään tietää tämän työn olemassaolosta. Tärkeintä ovat vaikutukset, ei se onko ne liputettu avoimen hallinnon toimiksi. Silti OECD nostaa esiin myös sen, että avoin hallinto on yhdenlainen kokonaisuutta kuvaava yläkäsite. Siksi on tärkeää, että siitä on selkeä ja kattava määritelmä. Suomi on käyttänyt avoimen hallinnon määritelmänä OECD:n määritelmää ja lisäksi Suomi kuvaa työn osa-alueita (ns. ympyräkuva työalueista). Voi olla hyödyllistä katsoa, onko OECD:n määritelmä ja sen suomenkielinen versio nykymuodossaan tarpeeksi ytimekäs, selkeä ja kattava.

OECD:n arvioinnin yksi tulos on, että riittävät resurssit ja niiden puute on yksi keskeinen ongelma avoimen hallinnon työssä. Henkilöstön avoimen hallinnon toimiin liittyvä osaaminen olisi OECD:n mukaan hyvä olla osa virkamiesten toimenkuvia ja osaamisvaatimuksia.

Virkamieseettinen kysely

Virkamieseettisen kyselyn (2024) mukaan avoimuutta pidetään tärkeänä valtionhallinnon ydinarvona. Erittäin tärkeänä sitä piti 57 % vastaajista, jossa on 10 % nousua vuodesta 2016. Tulosten perusteella avoimuuden puute näkyy toiminnan ja päätöksenteon perusteluiden läpinäkyvyydessä. Epäkohdista kyettiin kuitenkin keskustelemaan virastoissa melko avoimesti. Virkamiesetiikka on arvioiden mukaan kehittynyt myönteiseen suuntaan, koska avoimuus ja läpinäkyvyys on lisääntynyt ja arvoista ja etiikasta keskustellaan enemmän.

Aalto-yliopiston Design for Government

Aalto-yliopiston Design for Government -kurssilla paneuduttiin kevätlukukaudella 2025 ikääntyneitä koskeviin kysymyksiin. Kaksi ryhmää työskenteli avoimen hallinnon haasteiden ja mahdollisuuksien parissa. Valtiovarainministeriön työn tunnistettiin saavuttavan hyvin kansalaisyhteiskunnan, mutta se voisi vaikuttaa enemmän päätöksentekoon. Kansallisten dialogien ja eri tilaisuuksien (kuten kansalaisjärjestöakatemioiden ja vanhusneuvostopäivien) tulosten hyödyntäminen olisi mahdollisuus ideoida politiikkatoimia alhaalta-ylös. Tätä tukisi sukupolvien välisen vuoropuhelun edistäminen Kansallisissa dialogeissa ja myös ikääntyneiden näkemysten huomioiminen tulevaisuustyössä. Ryhmät ideoivat rakenteellisia muutoksia, kuten sukupolvien välistä neuvostoa ja eduskunnan valiokuntaa, joka vastaisi avoimen hallinnon asioista.

Kansalliset dialogit

Kansallisten dialogien yhteenvedot tekevät näkyväksi, miten jatkuva epävarmuus ja sodat vaikuttavat ihmisten jaksamiseen ja asenteisiin. Yhteenvetojen sarja piirtää kuvan tarpeesta kohtaamisille ja yhteisöllisyydelle.

Yhdessä ja yksin -dialogit syksyllä 2023 tuottivat arvokasta tietoa yhteisöistä Suomessa. Perheen ja naapuruston lisäksi kasvatus- ja kouluuyhteisöt, työpaikat, vapaa-ajan yhteisöt ja julkiset palvelut tuovat ihmisiä yhteen. Yksinäisyyden riskikohdiksi tunnistettiin useita elämänvaiheita ja tilanteita, joissa helposti jää yksin. Dialogeissa korostui tarve panostaa elinvoimaisiin yhteisöihin, jotta olemme kriisinkestävä yhteiskunta. Dialogeissa peräänkuulutettiin ymmärrystä, kyvykkyyttä ja halua yhteisöjen rakentamiseen ja johtamiseen korostaen myös julkisen hallinnon roolia.

Turvallisuus ja luottamus -dialogit keväällä 2024 loi kokonaiskuvan, jossa turvattomuus on selvästi kasvanut, mutta jossa keinot turvan ja luottamuksen rakentamiseen ovat yhä ulottuvillamme. Dialogeissa tunnistettiin kansalaisten kokemia turvattomuuden alueita ja esittää niiden syitä ja seurauksia eri yksilöiden elämässä. Toisaalta ”luottamuksen lähteiden” avulla vahvistetaan ihmisten luottamusta heidän omassa elämässään, suhteessa toisiinsa ja yhteiskuntaan. Lisääntyneen turvattomuuden keskellä kansalaisilla on vankkoja käsityksiä siitä, miten rapautuvaa luottamusta voidaan korjata ja samalla vahvistaa turvallisuuden tunnetta. Luottamusta voidaan rakentaa monella tasolla: auttamalla ihmisiä huolehtimaan omasta toimintakyvystään, luomalla yhteisöjä rakentavia kohtaamisia, vahvistamalla kansalaisten osallisuutta ja hallinnon parempaa ymmärrystä päätöksenteon pohjaksi, sekä tekemällä näkyväksi myönteisiä kuvia tulevaisuudesta. Päättäjiä ja hallintoa kannustettiin kiinnittämään huomiota julkisten palveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen sekä poliittisen päätöksenteon oikeudenmukaisuuteen.

Mikä tuo meidät yhteen? -dialogeissa syksyllä 2024 korostui uudelleen tarve panostaa ihmisten yhteen tuomiseen ja aktiivisiin toimiin luottamuksen vahvistamiseksi. Dialogeissa löydettiin ihmisiä erottavat kuilut ja paikat, käytännöt ja asenteet, jotka tuovat ihmisiä yhteen. Kuplautumisen, polarisaation ja syrjintää tuottavien toimintatapojen tunnistettiin vahvistavan jakolinjoja ja ihmisten etäännyttä toisistaan. Julkisen hallinnon toivottiin aktiivisesti ja tietoisesti vähentävän etäännyttä panostamalla osallisuuteen ja tarjoamalla kohtaamispaikkoja. Yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan vahvistaa konkreettisesti luomalla tunnetta siitä, että yhteiskunnan haasteita ratkotaan yhdessä.

Mielen voimavarat -dialogit keväällä 2025 löysivät kahdeksan teesiä, jotka kiteyttävät, miten mielen voimavaroja voi vahvistaa: 1) *Puhutaan viisaasti mielenterveydestä*, 2) *Vahvistetaan yhteisöllisyyttä*, 3) *Höllätään tahtia*, 4) *Tehdään inhimillisempi työelämä*, 5) *Turvataan palvelut*, 6) *Luodaan kulttuurihyvinvointia*, 7) *Rakennetaan luottamusta tulevaisuuteen* ja 8) *Tuetaan kaikkien toimijuutta*. Ihmiset kaipaavat inhimillisempää yhteiskuntaa, vahvempia tunnetaitoja ja henkisen kriisinkestävytyden vahvistamista. Inhimillinen yhteiskunta tukee mielen voimavaroja vähentämällä yksinäisyyttä ja vahvistamalla yhteisöllisyyttä, tarjoamalla turvaa ja osallisuutta, tekemällä tilaa erilaisuudelle sekä rohkaisemalla avoimuuteen ja luovuuteen. Kyky kohdata ja käsitellä omia ja toisten tunteita luo inhimillisempää ja kestävämpää yhteiselämää ja tätä kautta arvokasta yhteiskunnallista luottamuspääomaa. Keskeinen osa henkistä kriisinkestävytyttä on yhteiskunnallinen luottamus, jota voidaan vahvistaa tulevaisuudenuskkoa vahvistavalla julkisella puheella.

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallisuuden edistämiseksi

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa päätettiin valmistella **Kansallinen ohjelma demokratian ja osallisuuden edistämiseksi**. Lokakuussa 2024 ohjelmaluonnoksesta pyydettiin lausuntoja laajalta joukolta sidosryhmiä, joista 117 antoi palautetta. Laadinnan yhdeksi tavoitteeksi asetettiin, että hallinto toimii avoimesti ja vuorovaikutteisesti, mikä vahvistaa luottamusta julkisen vallan toimijoihin. Yhtenä tavoitelinjauksena on tuki suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämiseksi ja dialogisten menetelmien käyttöönotolle päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

Ohjelmaluonnoksen lausuntopalautteessa korostettiin erityisesti nuorten osallisuuden vahvistamista, äänestysaktiivisuuden lisäämistä sekä demokratian merkityksen ymmärryksen syventämistä. Useat lausunnonantajat painottivat tarvetta kehittää hallinnon vuorovaikutteisuutta kansalaisten kanssa. Tämä tarkoittaisi aktiivista kuulemistä, palautekanavien kehittämistä ja kansalaisten sekä erityisesti heikommassa asemassa olevien osallistumismahdollisuuksien varmistamista päätöksenteossa. Dialogeja pidettiin tapana synnyttää ihmisten kokemuksiin perustuvaa ymmärrystä. Kansallisia dialogeissa nähtiin mahdollisuuksia yhteiskunnallisesti merkittävien kysymysten käsittelyssä ja strategisen päätöksenteon valmistelussa. Dialogien laajempi käyttöönotto edellyttäisi menetelmäosaamisen lisäämistä ja hyvien käytäntöjen levittämistä. Kirjastoissa ja muissa paikallisissa toimijoissa nähtiin potentiaalia dialogien järjestämisessä ja eri taustoista tulevien ihmisten tavoittamisessa.

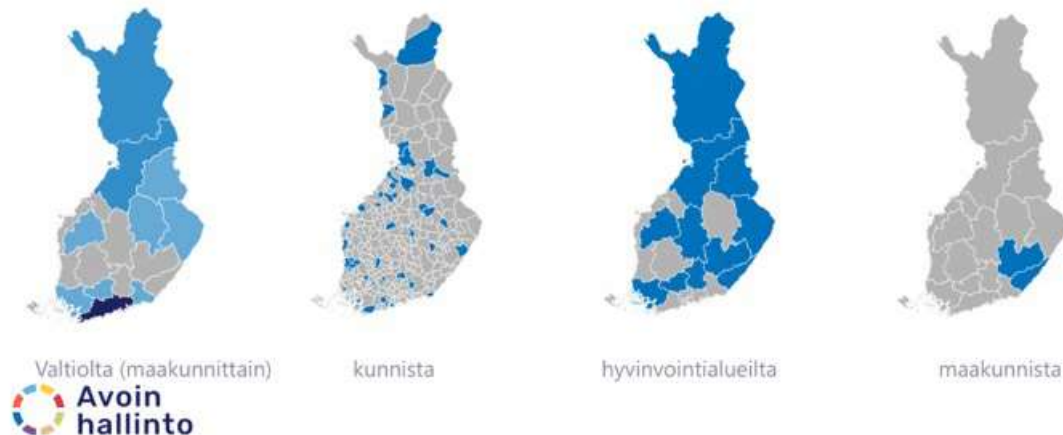
Avoimen hallinnon kysely 2025

[Avoimen hallinnon kysely 2025](#)²⁰ toteutettiin keväällä ja sillä saatiin kattavaa kokonaiskuvaa avoimen hallinnon tilasta ja edistämisestä Suomen julkisessa hallinnossa. Kyselyyn vastasi 128 organisaatiota ympäri Suomen.

²⁰ valtiovarainministeriö (2025) *Avoimen hallinnon kysely 2025*

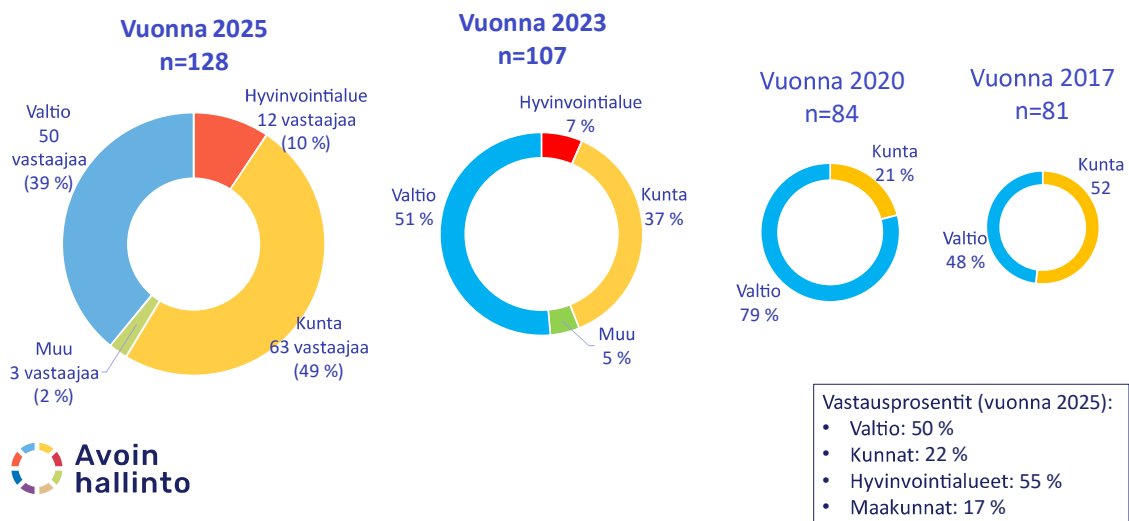
Vastaajat kartalla

Mistä vastauksia saatiin...

Kyselyn vastausprosentit olivat valtiolla²¹ 50 %, kunnilla 22 %, hyvinvointialueilla 55 % ja maakunnissa 17 %. Osasta kysymyksiä on käytössä myös aikasarjatietoa aiemmista kyselyistä vuosilta 2017, 2020 ja 2023. Saatujen vastausten lukumäärät on esitetty alla.

Vastaajat organisaatiotyypeittäin (eri vuosina)

Avoimen hallinnon kyselyn (2025) **SWOT**-analyysi tiivistää avoimen hallinnon vahvuuksia (**S**trengths), heikkouksia (**W**eaknesses), mahdollisuuksia (**O**pportunities) ja uhkia (**T**hreats).

Avoimen hallinnon edistäminen näkyy vahvuutena organisaatioiden strategioissa, viestinnässä ja arvoissa, mutta heikomminkin käytännön toimenpiteissä. Kyselyllä saatiin kuitenkin esiin myös lukuisia hyviä käytäntöjä ja esimerkkejä. Selkeä heikkous oli, että ministeriöistä vain puolet vastasivat kyselyyn.

Avoimen hallinnon edistäminen tässä ajassa ei ole helppoa, muttei mahdotonta. Vaikka toimintaympäristön muutos, demokratian tila ja luottamuksesta huolehtiminen haastavat, on ihmisillä tarve tulla yhteen ja osallistua mahdollista peloistaan huolimatta. Osallisuuden aitous, ja vaikuttavuus sekä se, että se ei enää saa erityishuomiota vaan hiipuu nykyisessä poliittisessä ilmapiirissä, huolestuttavat vastaajia. Dialogin vahvistamista tarvitaan edelleen. Kuulemisen

²¹ Valtiolla avoimen hallinnon jakeluun ei kuulu eduskunta ja sen yhteydessä toimivat organisaatiot, tasavallan presidentin kanslia, tuomioistuimet, syyttäjälaitos, poliisi (ml. KRP ja SUPO) eikä ulkoministeriön edustustot. Kyselyn vastausprosentti on laskettu tästä todellisesta kohdejoukosta.

hyvästä tasosta ja laadusta on huolehdittava ja kaikkien äänen kuuluminen voi olla vahvuus. Henkilöstölle tarvitaan tukea avoimen hallinnon edistämiseen ja tärkeää on vahvistaa viestintää ja kampanjoita. Terminä avoin hallinto voi olla vieras ja sen määrittely myös kyselyssä jatkossa on tärkeää.

Vahvuudet • Kyselyllä saatiin kattava ja ajantasainen kuva avoimen hallinnon tilasta ja aihe on saatu johdon ja kirjaamoiden kautta organisaatioiden tietoon. • Avoin hallinto näkyy strategioissa, viestinnässä ja arvoissa – ja kyselyssä mainitaan lukuisia hyviä esimerkkejä ja keinoja. • Sidosryhmien ja kansalaisten kuuleminen on kattavaa ja kunnat panostavat kattavasti suhteellisesti heikommassa asemassa oleviin.	Heikkoudet • Avoin hallinto terminä voi olla vieras. • Avoin hallinto näkyy konkreettisissa toimenpiteissä heikommin kuin paperilla. • Kyselyyn vastasi vain puolet ministeriöistä.
Mahdollisuudet • Hyvät käytännöt ovat opiksi ja avuksi muille, myös kansainvälisessä yhteistyössä. Avoimen hallinnon edistäminen on tahtokysymys. • Kansallisten dialogien vaikuttavuutta ja tunnettuutta voidaan edelleen kasvattaa. • Henkilöstön tuki avoimen hallinnon edistämiseen tuottaa tulosta. Etenkin hyvinvointialueilla tuen tarve on tunnustettu. Paikallisella tasolla voisi lisätä viestintää ja kampanjoita (esim. valtakunnallinen kampanjapäivä/ajankohta?).	Uhat • Toimintaympäristön muutos haastaa demokratiaa. Ihmisillä on tarve tulla koolle, pohtia ja osallistua, mutta toisaalta on pelkoakin ilmassa. • Vaikka avoin hallinto näkyy strategiassa, arvoissa, viestinnässä – onko riittävästi käytännön toimia? • Mitä osallisuuden ja avoimen hallinnon edistäminen on: osallisuus ei enää saa erityishuomiota ja rakenteista luovutaan. Oikea-aikaisuus, poteroituminen ja poliittisen johdon vaihtuminen haastavat.

Kyselyn analyysin mukaan osallisuuden aitous ja vaikuttavuus huolestuttavat. Heikommassa asemassa olevien osallisuuskeinoja tarvitaan yhdenvertaisen osallisuuden varmistamiseksi. Selkokielen osalta olennaista on resurssointi ja osaaminen selkokielen käyttämiseen. Kyselyn mukaan Kansalliset dialogit on tunnetumpi valtiolla: kunnat ovat hyödyntäneet dialogeja vähemmän kuin valtio ja hyvinvointialueet.

Kyselyn mukaan julkisen hallinnon organisaatiot eivät vahvista yhtä aktiivisesti kuin aiemmin henkilöstönsä yhteyksiä kansalaisjärjestötoimijoihin osallisuuden edistämiseksi. Kansalaisyhteiskunnan roolia haastetaan ja toiminnasta leikataan (mm. vaikuttamistyöstä, joka on järjestöjen kohderyhmien kannalta järjestöjen ydintehtävää). Toisaalta Kansalaisjärjestöakatemia ja alueellinen kansalaisjärjestöakatemia ovat hyviä esimerkkejä hallinnon ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöstä. Alueellisia rakenteita ja keinoja kansalaisjärjestöjen osallisuuteen ja sidosryhmäkuulemiseen on tärkeä kuvata ja jakaa myös hyvinä käytäntöinä.

Kyselyn havaintoja tukevat myös Kansalaisjärjestöakatemiassa pidetyt dialogit.²² Järjestöillä on tietoa ja asiantuntemusta. Tarvitaan matalan kynnyksen yhteydenottoa järjestöjen ja hallinnon välillä. Viranomaiset ja järjestötoimijat on hyvä nähdä kollegoina. On oltava rohkeutta päästä eroon ”hyvien ihmisten hiljaisuudesta” luottamuksen ja osallisuuden vahvistamiseksi.

On tärkeä saada yhä enemmän viestiä Suomen avoimen hallinnon edistämistyöstä osaksi kansainvälistä yhteistyötä. Tässä ajassa tarvitaan hyviä esimerkkejä (vrt. globaali tilanne). Hyviä käytäntöjä ja niiden jakoa tarvitaan myös kotimaassa.

Avoimen hallinnon sitoumuksien toimet ja edistyminen 2023–2025

Avoimen hallinnon toimintaohjelmassa on kolme sitoumusta vuosille 2023–2027. Kunkin sitoumuksen alle on listattu kaksi toimenpidekokonaisuutta. Avoimen hallinnon työ koskee koko julkista sektoria. Toimintaohjelmakauden aikana tiivistetään edelleen yhteistyötä ja kytkentää demokratia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikkaan, perus- ja ihmisoikeuspolitiikkaan sekä kestävän kehityksen politiikkaan.

Seuranta ja mittarit

Avoimen hallinnon viidennen toimintaohjelman väliarvioinnissa ja toimenpiteiden suuntaamisessa hyödynnetään edellisessä osiossa mainittuja lähteitä.

Sitoumus 1. Kansalliset dialogit ja kohtaamiset palveluissa

● 1.1. Vahvistamme politiikkatoimien valmistelussa osallisuutta, yhteistä ymmärrystä ja tietopohjaa dialogien avulla.

- A. Vakiinnutamme ja laajennamme kansallisia dialogeja yhdessä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Tavoitteena on lisätä osallistujien ja järjestäjien määrää.
 - Järjestettyjen dialogien ja niihin osallistuneiden ihmisten määrä on kasvanut jokaisella kierroksella. Kansalliset dialogit on tavoittanut merkittävän määrän eri toimijoita järjestäjinä ja eri-ikäisiä osallistujia eri puolilta maata (kts kuva alla).
- B. Kehitämme kansallisten dialogien vaikuttavuutta tuottamalla dialogien tuloksista yhteenvedon lisäksi myös teemakohtaisia lyhyempiä tiivistyksiä ja nostoja ministeriöiden johdon käyttöön. Teemme vaikuttavuuden näkyväksi myös osallistujille.
 - Ministeriöiden intraan Kampukseen on luotu lyhyet koonnit jokaisesta yhteenvedosta. Tietoa siitä, missä määrin koosteita hyödynnetään ja mihin tarkoitukseen ei ole vielä saatavilla.
 - Kansallisten dialogien nettisivuille on koottu uutisia hyvistä käytännöistä ja kansallisten dialogien hyödyntämisestä.
- C. Kehitämme kansallisten dialogien tulosten hyödyntämistä yhteistyössä dialogien järjestäjien kanssa. Vahvistamme dialogeista saatavan tiedon hyödyntämistä myös muilla hallinnon tasoilla (hyvinvointialueet ja kunnat).
 - Valtioneuvostossa on vakiinnutettu prosessi Kansallisten dialogien yhteenvedojen käsittelylle.
 - Kansallisten dialogien ydinryhmän toimijat kannustavat eri toimijoita hyödyntämään dialogeja omassa työssään.
- D. Hyödynnämme kansallisia dialogeja ja niiden tuloksia osana valtioneuvoston tulevaisuustyötä esimerkiksi tulevaisuusselonteiden laadinnassa.
 - Kansalliset dialogit ja tulevaisuusselonteon valmistelua tuotiin yhteen tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan valmistelussa.
 - Tiedonvaihtoa on vahvistettu VNK:n ennakointitiimin ja Avoimen hallinnon tiimin välillä.

²² valtiovarainministeriö (2025) *Kansalaisjärjestöakatemia 2025 -yhteenvedo*

- E. Vahvistamme dialogiosaamista ja dialogien käyttöä. Tuomme dialogityön osaksi Avoin demokratia -verkostoa (ks. sitoumus 3)
- Dialogeja on järjestetty verkoston jäsenille ja verkostossa on jaettu ajankohtaisinta tietoa Kansallisista dialogeista.
 - Dialogeja on hyödynnetty usealla eri kehittämistyön alueella. Dialogeista ja niiden hyödyntämisestä on viestitty säännöllisesti muun muassa uutiskirjeissä ja Avoin demokratia -verkostossa.

Kansalliset dialogit lukuina 2020-2024

1.2 Tuemme demokratiaa parantamalla kohtaamisia julkisissa palveluissa

- A. Vahvistamme demokratiaa ja osallisuutta painottamalla kohtaamisten merkitystä julkisissa palveluissa. Demokratia on paitsi poliittinen järjestelmä myös elämäntapa, jota voidaan vahvistaa kaikessa arjen toiminnassa.
- [Vanhusneuvostopäivän dialogeissa](#) on käsitelty aihetta ikääntyneiden kokemusten ja tarpeiden näkökulmasta.
- B. Panostamme Demokratian puolustuksen dialogien pohjalta tehdyn käsikirjan aktiiviseen käyttöön julkisten palveluiden kehittämisessä. Tuemme demokratiaosaamista julkisissa palveluissa tuottamalla koulutuksen eOppivaan. Suurin osa Suomessa asuvista ihmisistä kohtaa julkisen sektorin julkisten palveluiden yhteydessä. Julkisten palvelujen on tarjottava ihmiselle kokemus yhteiskunnasta, jossa jokaisen asia on tärkeä ja jossa tilanteita yhdessä ratkottaessa kunnioitetaan ja kuunnellaan kaikkia osapuolia. Palvelutilanteissa toimivien yhteisöosaaminen voi vahvistua jakamalla hyviä käytäntöjä.
- Kohtaamisten merkitystä on nostettu keskusteluun strategiatyössä ja [koulutuksissa](#).
 - Aiheesta on käynnistetty vuoropuhelua eri hankkeiden, kuten Palvelu- ja toimitilaverkkohankkeen kanssa sekä valtion asiakkuusverkoston tilaisuuksissa.
- C. Edistämme sekä selkokielen että asiallisen, selkeän ja ymmärrettävän yleisenkielen osaamista ja käyttöä julkisissa palveluissa yhdenvertaisuuden ja demokratian tukemiseksi. Viranomaiset ja kansalaiset kohtaavat myös kirjoitetun kielen välityksellä, kun ihmiset lukevat viranomaisten tekstejä tai hoitavat asioitaan viranomaisten kanssa esimerkiksi erilaisissa digitaalisissa palveluissa.
- On osallistuttu Vuoden selvänainen -palkitun valintaan ja markkinoitu palkintoa uutiskirjeissä ja ministeriöiden intranetissä.
 - Ajankohtaista tietoa on jaettu selkeästä kielestä ja selkokielestä (sekä selkokuvista) Avoin demokratia -verkostossa.

- D. Osallistumme selkokielen toimenpideohjelman toteuttamiseen.
- Toimeenpanoa on tuettu jakamalla tietoa.

Sitoumus 2. Luotettava tieto ja yhteistyö vahvistavat osaamista ja osallisuutta

2.1. Torjumme tahallista ja tahatonta väärän tiedon levittämistä (mis- ja disinformaatio) osaamisen ja luotettavan tiedon avulla.

- A. Teemme yhdessä OECD-maiden kanssa työtä tiedonjaon parantamiseksi ja data- ja analyysipohjan kehittämiseksi, jotta mis- ja disinformaatiota voidaan ehkäistä ja torjua mahdollisimman tehokkaasti yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyöllä. Luotettava tieto on elintärkeää luottamukselle ja demokratialle.
- OECD:n suosituksen toimeenpanossa on keskitytty kehittämistä vaativiin kohteisiin kuten viranomaisten yhteistyö ja toimivat rakenteet. Samalla on huolehdittu vahvuuksista kuten medialukutaito, yhteistyö ja tiedonvaihto järjestöjen kanssa sekä keskeisten valtionhallinnon toimijoiden sitoutumisesta. OECD:n raportista ja suosituksista on jaettu tietoa kansallisesti.
 - Mis- ja disinformaatiosta on järjestetty ylimmän johdon teematilaisuus 09/2024 (ilmoittautuneita 40+ henkilöä ylintä johtoa) ja aihe on ollut Julkisen johtamisen päivän 2025 tilaisuudessa (ilmoittautuneita 250 henkilöä ylintä johtoa).
- B. Datan avaamisen käytänteitä on kehitettävä kaikkina aikoina ja normaalioloissa on varauduttava poikkeustilanteisiin. Järjestämme poikkihallinnollisia keskusteluja datan avaamisen merkityksestä poikkeustilanteissa. Kokoamme parhaita käytäntöjä siitä, miten yhdistää poikkeava turvallisuustilanne ja datan avaaminen tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Tämä työ ei ole vielä käynnistynyt.
- C. Edistämme julkisen hallinnon ostolaskudatan avaamista myös kunnissa ja hyvinvointialueilla.
- Osana Hankinta-Suomi -ohjelman toimenpidekokonaisuutta toteutetaan kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto. Hallituksen esitys hankintatietovarantolaista lähtee lausuntokierrokselle marraskuussa 2025. Teknisen toteutuksen osalta pilotointi seitsemän organisaation kanssa on alkanut elokuussa 2025. Pilottien tulokset otetaan huomioon niin lainsäädäntötyössä, teknisessä toteutuksessa kuin myös muutosjohtamisessa.
- D. Järjestämme koko julkiselle hallinnolle avoimia työpajoja ja varmistamme viestinnällä, että kaikki julkisen hallinnon toimijat osaavat toimia valtionvarainministeriön tekoälyn eettisen ohjeen mukaisesti.
- Ministeriöiden generatiivisen tekoälyn hyödyntämisen yhteistyöryhmä sekä yhteistyöryhmän alainen laaja julkisen hallinnon verkosto ovat pitäneet tekoälyn etiikan teemaa esillä. Valtiovarainministeriö on julkaissut ohjeistuksen generatiivisen tekoälyn hyödyntämisestä julkisessa hallinnossa keväällä 2025 ja Tekoäly hyötykäyttöön valtionhallinnossa -oppaan kesällä 2025. Ohje kuvaa, kuinka generatiivista tekoälyä voi käyttää julkisessa hallinnossa avoimesti, läpinäkyvästi ja vastuullisesti. Opas tarjoaa konkreettisia neuvoja ja esimerkkejä eri käyttökohteista ja hallintamalleista, sekä korostaa samalla vastuullisen tekoälyn periaatteiden noudattamista.

2.2. Vakiinnutamme avoimen hallinnon kansalaisjärjestöakatemia toimintamallin valtakunnallisesti ja alueellisesti yhteistyön syventämiseksi.

- A. Vakiinnutamme yhteistyössä vuosittaisen valtakunnallisen avoimen hallinnon kansalaisjärjestöakatemia. Jotta virkamiehet ja viranhaltijat osallistuisivat vielä nykyistä enemmän kansalaisjärjestöakatemia-tilaisuuksiin, lisäämme aktiivista yhteistä viestintää.
- Vuosittaiset valtakunnalliset tilaisuudet on pidetty keväisin maaliskuussa Helsingin kaupungintalon aulassa (ks. taulukko). Hallinnon osallistuminen on vahvistunut.

2024 hallinnosta ja järjestöistä ilmoittautuneiden suhde oli 1:2 ja vuonna 2025 hallinnosta ilmoittautui jo viides enemmän osallistujia kuin järjestöistä.

Ajan-kohta	Aihe	Ilm. (lkm)	tallenne katseltu (lkm)	Palaute, sisältö (asteikko 1–3)	Palaute, järjestelyt (asteikko 1–3)
03/2025	"Tulevaisuus, toivo ja turvallisuus"	213	246	2,9	2,9
03/2024	"Yhteisiä toimintaedellytyksiä turvaamassa" (kansalaisjärjestöstrategia-työ)	202	407	2,8	2,8

Yhteistyö kahdeksan kansalaisjärjestökumppanin kanssa on ollut erinomaista ja aktiivista. Myös uusia kiinnostuneita kumppaneita on tullut mukaan. Oikeusministeriön vetämässä kansalaisjärjestöstrategiatyössä on myös vahvistettu konkreettista yhteistyötä.

- B. Vakiinnutamme ja laajennamme alueelliset kansalaisjärjestöakatemit yhteistyön rakentamiseksi kaupungeissa, kunnissa ja/tai alueilla: tarjoamme valmiin mallin ja motivoimme sen käyttöön. Tavoitteena on, että alueellisia akatemioita syntyy eri puolille Suomea.
- Alueellisia kansalaisjärjestöakatemoita on järjestetty tai järjestetään jo Oulussa, Jyväskylässä ja Vaasassa. Lisäksi on sovittuna motivoida mukaan lisää alueita (mm. Kuopio ja Tampere)
 - Oulu on järjestänyt/järjestää tilaisuuden 10/2023, 11/2024 ja 10/2025. Oulun tilaisuudet mainittiin, kun kaupunki vastaanotti [EU:n URBACT hyvien käytäntöjen palkinto Avoimen hallinnon työstä](#). Oulun tilaisuuksista dataa taulukossa alla.

Ajan-kohta	Aihe	Hiö-lkm	Arvio
10/2025	Toivo, turvallisuus ja yhteisöllisyys	93 (ilm. elokuu)	
11/2024	Alueellisella yhteistyöllä hyvinvointia, kestävyyttä ja osallisuutta: Miten kehitämme järjestöjen toimintaedellytyksiä alueellisesti ja paikallisesti yhdessä yli hallinto- ja sektorirajojen	143 (läsnä), 18 (etä)	"kokonaisuutena erittäin hyödyllinen"
10/2023	Hallinto ja järjestöt toistensa tukena hyvinvointialueuudistuksen jälkeen	90 (läsnä), 87 (etä)	"km. arvosana 4" (asteikko 1-5)

- Jyväskylä on järjestänyt tilaisuuden 12/2023 ja 10/2025.
 - Vaasa järjesti tilaisuuden 10/2025.
- C. Toteutamme avoimen hallinnon kansalaisjärjestöakatemian kansainvälisistä ja EU-teemoista.
- Asian edistämiseksi on pidetty suunnittelutapaamisia. Resurssipulan takia erillistä tilaisuutta ei ole vielä pidetty. Teemaa on kuitenkin sivuttu muissa avoimen hallinnon tilaisuuksissa. Varsinaisen tilaisuuden järjestämiseksi on käynnissä työ oikeusministeriön kanssa.

- D. Vahvistamme akatemioiden avulla etenkin virkamiesten osaamista kansalaisjärjestöistä ja kansalaisyhteiskunnasta. Toteutamme aiheesta koulutuksen eOppivaan.
- Hallinnon osallistumista Kansalaisjärjestöakatemia tilaisuuksiin on vahvistettu kohdennetulla markkinoinnilla. Vuonna 2024 hallinnosta ja kansalaisjärjestöistä ilmoitaututtiin tilaisuuteen 1:2 suhteessa. Vuonna 2025 hallinnosta osallistuvien määrä ylitti jo järjestöistä osallistuneiden määrän.
 - Valtionhallinnon yhteiseen oppimisympäristöön eOppivaan on tuotettu Kansalaisyhteiskunta – mitä julkisen hallinnon tulisi siitä tietää? -koulutus. Kyseisen koulutuksen on suorittanut yhteensä 174 henkilöä (129 eOppiva.fi ja 45 Moodle). Koulutuksen sisällön päivitystarve ja markkinointitarve on tunnistettu.

Sitoumus 3. Tuetaan avoimen hallinnon toimijoita kotimaassa ja kansainvälisesti

3.1. Tehostamme avoimen hallinnon hyvien käytäntöjen jakamista.

- A. Tehostamme tiedonkeruuta avoimen hallinnon hyvistä käytännöistä. Luomme nykyistä systemaattisemman muodon ja tavan jakaa tietoa avoimen hallinnon verkoston toimintaa kehittämällä ja hyödyntämällä.
- Hyvien käytäntöjen keruulomake on päivitetty ja uusista julkaistuista hyvistä käytännöistä kerrotaan Avoimen hallinnon uutiskirjeessä. Lisäksi Avoin demokratia -verkostolle on järjestetty tietoisukuja aiheesta.
- B. Hyvien käytäntöjen jakamisen kehittäminen Suomessa mahdollistaa paremman tiedonjaon myös kansainvälisesti. Luomme avoinhallinto.fi -nettisivujen englanninkielisille sivuille osion, jossa jaetaan Suomen hyviä käytäntöjä.
- Osio on luotu, mutta hyvien käytäntöjen lisääminen on kesken.
- C. Toimeenpanemme [OECD:n nuorisosuositusta](#) (Creating Better Opportunities for Young People) luottamuksesta ja osallisuudesta. Hyödynnämme tulossa olevaa OECD:n työtä hyvien käytäntöjen ja menetelmien jakamiseksi erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisesta.
- Nuorisosuosituksen sisällöistä on viestity tahoille, joilla on vastuu suosituksen sisällöistä.
 - Oikeusministeriön [Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi](#) edistää nuorten osallisuutta konkreettisoin keinoin. Demokratiaohjelman lisäksi lasten ja nuorten osallisuutta ja osallistumista on edistetty kansallisella lapsistrategialla sekä valtakunnallisella nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla, jotka yhdessä muodostavat lasten ja nuorten osallisuuden edistämisen viitekehyksen ja kokonaisuuden kansallisella tasolla.
 - Valtiovarainministeriö järjestää Lapsen oikeuksien ajankohtaispäivän yhteistyössä lapsiasiavaltuutetun ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosittain.
- D. Painotamme hyvien käytäntöjen jakamisessa myös erityisesti niitä käytäntöjä, jotka edesauttavat osallisuutta varhaisessa vaiheessa politiikkatoimien valmistelua sekä niitä käytäntöjä, joissa osallisuutta edistetään yhteistyössä hallinnon tasojen kesken (esimerkiksi hyvinvointialueet ja kunnat yhdessä).
- Hyvien käytäntöjen keruun ja jakamisen lisäksi on viestitty tärkeydestä rakentaa osallisuus riittävän varhaiseen vaiheeseen prosessia. Lisäksi on välitetty viestiä näennäisosallisuudesta aina sopivissa foorumeissa. Avoinhallinto.fi -nettisivuille on lisätty kaikki eri tahojen ilmoittamat hyvät käytännöt.

3.2. Käynnistämme Avoin demokratia -verkoston.

- A. Käynnistämme uuden Avoin demokratia -verkoston, joka on avoin kaikille kiinnostuneille.
- Verkoston toiminta käynnistyi vuoden 2023 lopussa. Jäsenmäärä (sis. myös Avoimen hallinnon virkamiesverkosto) on vakiintunut reiluun 800 henkilöön.
 - Verkostotapaamisia on ollut 46 kpl (pääsääntöisesti etänä). Arvioi tilaisuuksista (keskiarvo tilaisuuksien keskiarvoista on asteikolla 1-3, jossa 1=huonoin ja 3=paras)

sisällöstä 2,6 ja järjestämistavasta 2,7. Tulevia tapaamisia on sovittu syksyyn 2025 jo 8 kpl. (huom. tämä päivittyi). Tiedot tapaamisten ajankohdista, aiheista ja tilaisuuksien materiaalit löytyvät netissä. TOP 5 suosituinta olivat:

- 1) Generatiivisen AI:n ohje julkiselle hallinnolle (202 ilmoittautunutta)
- 2) Kyber- ja informaatiovaikuttaminen (199)
- 3) Virkamiesetiikkakyselyn tulosten julkaisu (196)
- 4) ”Mimmit koodaa” ohjelma ja verkosto – Teknologiaa ja tekoälyllä kaikille (178)
- 5) OECD:n Luottamus-tutkimus - Suomen tulokset (166).

Verkostossa on jaettu myös kymmeniä ajankohtaisia verkostovinkkejä (aihepiiriin liittyvistä muiden järjestämistä tilaisuuksista, koulutuksista tai hauista tms.).

- Verkostolle on lähtenyt (lähtee) koontiviesti ajankohtaisista asioista noin kerran kuussa ja muita täsmäviestejä tarpeen mukaan. Avoimen hallinnon tiimi koordinoi verkoston toimintaa ja käytännön tukena ovat olleet aktiiviset neuvonantajat (8+ henkilöä). Hyvää palautetta verkoston tarpeellisuudesta ja sisällöistä on tullut myös sanallisesti.

B. Kytkemme valtion avoimen hallinnon virkamiesverkoston toiminnan Avoin demokratia -verkostoon.

- Avoimen hallinnon virkamiesverkostoon on saatu noin 90 jäsentä. Verkosto on saanut täsmäpakettina tietoja ja materiaalilinkkejä avoimen hallinnon edistämiseen sekä on mukana kaikessa Avoin demokratia -verkoston jakeluissa (säännöllisesti koontiviestiä tulevista tapahtumista).

C. Teemoitamme toimintaa selkeämmin. Vuoden 2024 teeman työnimi on ”Tekoäly ja avoimuus”. Muita tärkeäksi tunnistettuja teemoja ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus, kansalaisyhteiskunta, tietoturva, tietosuojat, saavutettavuus, viestintä ja luottamuksen rakentaminen.

- Teemoja on käsitelty Avoin demokratia -verkoston tapaamisten sisällöissä monipuolisesti. Menneiden tapaamisten aiheet ja materiaalit löytyvät [Avoimen hallinnon nettisivuilta](#).

D. Luomme yhteistyössä verkostolle uusia toimintamuotoja. Näin vahvistamme hyvien käytäntöjen jakamista ja verkoston roolia myös dialogien edistäjänä.

- On suunniteltu sparrauspienryhmiä ja itseorganisaituvia teemaryhmiä, mutta toteutus on jäänyt (kysynnän vähyyden ja resurssipulan vuoksi).

Toimintaohjelman päivitysarvio

Analyysin pohjalta voi todeta, että Avoimen hallinnon työ on tärkeää. Toimintaohjelma sisältää konkreettisia toimenpiteitä, joilla torjutaan erilaisten demokratian tilaa haastavien ilmiöiden vaikutusta. Toimeenpano on vielä kesken, joten toimien vaikuttavuutta on vaikea arvioida, mutta onnistumista mitataan toimenpiteiden etenemisen asteella.

Yleisesti voi todeta, että toimintaohjelman toimeenpano on edennyt hyvin. Toimeenpanoon osallistuu monipuolisesti erilaisia toimijoita ja ne tavoittavat paljon erilaisia kohderyhmiä. Lapset ja nuoret, vammaiset ja ikääntyneet huomioidaan myös muussa Avoimen hallinnon toiminnassa, erityisesti näille kohderyhmille erikseen järjestettävissä tilaisuuksissa.

OECD:n arvioinnista nousevat havainnot

Kansainvälisessä vertailuarvioinnissaan OECD nosti suositukseksi kansalaisyhteiskunta-näkökulman liittämisen avoimen hallinnon työhön. Suomessa tämä on jo mukana avoimen hallinnon työssä (hallinto mahdollistajana -työalue), mutta on syytä vahvistaa aktiivista työtä muun muassa virkamiesten ja viranhaltijoiden osallistumisen lisäämiseksi Kansalaisjärjestö-akatemoissa. Tämä ei kuitenkaan vaadi toimintasuunnitelman muuttamista tai päivittämistä, vaan voidaan toteuttaa muutoin osana avoimen hallinnon toimeenpanoa.

OECD nostaa esille myös riittävien resurssien (henkilöstö, taloudelliset ja tekniset) tarpeen. Resurssien lisääminen nykyisessä julkisen talouden tilanteessa ei liene mahdollista. Tämän vuoksi lisää kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta on haettava tarkemmasta priorisoinnista ja tiiviimmistä sisällöllisistä yhdessä tekemisestä muiden hallinnon kehittämisalueiden työn kanssa.

OECD suosittelee jäsenmaille myös virkamiesten avoimen hallinnon osaamisen vahvistamista kaikilla hallinnon tasoilla muun muassa tuomalla sen osaksi osaamisvaatimuksia ja toimenkuvia. Tätä voidaan Suomessa toteuttaa tiivistämällä yhteistyötä henkilöstöpolitiikan valmistelun ja henkilöstön kehittämistyön kanssa. Tämä ei vaadi toimintaohjelmaan uutta sitoumusta tai kirjausta, vaan voidaan toteuttaa osana avoimen hallinnon perustusta.

Toimintaohjelman päivitystarve

Arvioinnin pohjalta todetaan, että toimintaohjelmaa ei päivitetä. Vaikka toimintaympäristö on muuttunut, toimintaohjelmassa jo listatut toimenpiteet ratkovat nykyisiä haasteita. Toimeenpanossa painotetaan jatkossa niitä toimenpiteitä, joissa toimeenpano on vielä suhteellisesti enemmän kesken, eli 1.2 *Kohtaamiset julkisissa palveluissa*, 2.1 *Luotettava tieto* ja 3.1 *Hyvät käytännöt*. Kansallisiin dialogeihin, Kansalaisjärjestöakatemiaan ja Avoin demokratia -verkoston toimintaan panostetaan jatkossakin, jotta laatuaste pysyy jatkossakin.

Lähdeluettelo

Aalto-yliopisto (2025) *Design for Government -kurssin opintotyöt* <https://dfg-course.aalto.fi/2025/open-government/>

Demokratian episteeminen kapasiteetti algoritmien aikakaudella -konsortio (DECA), Salloum ja Malkamäki, (2025) *Poliittisen polarisaation hahmottaminen ja mittaaminen – käsikirja ja kielioppi* [Poliittisen polarisaation hahmottaminen ja mittaaminen – käsikirja ja kielioppi](#) (julkaistu Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittamassa Demokratian episteeminen kapasiteetti algoritmien aikakaudella -konsortion (DECA) hankkeessa, [kirjoitus](#))

Euroopan komissio (2025) *EU Strategy for Civil Society* https://commission.europa.eu/document/8c30975d-bc1c-4415-8dcd-a71cb28f3662_en

Euroopan komissio (2024) *Oikeusvaltiokertomus* https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2024-rule-law-report_fi

Freedom House (2025) *Freedom in the World 2025* https://freedomhouse.org/sites/default/files/2025-02/FITW_World_2025_Feb.2025.pdf

Freedom House (2025) *Freedom in the World 2025, Country Report, Finland* <https://freedomhouse.org/country/finland/freedom-world/2025>

International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) (2024) *The Global State of Democracy 2024 Report* <https://cdn.sanity.io/files/2e5hi812/production-2024/0134f4cc56156db21ee23cf1072ab6d71704cd51.pdf>

Kansallisten dialogien yhteenvedot

- *Yhdessä ja yksin yhteenveto* (syksy 2023) https://kansallisetdialogit.fi/wp-content/uploads/Yhdessa-ja-yksin_syksyn-2023-kansallisten-dialogien-yhteenvetoraportti-1.pdf
- *Turvallisuus ja luottamus yhteenveto* (kevät 2024) <https://kansallisetdialogit.fi/wp-content/uploads/FINAL-Turvallisuus-ja-luottamus-kevat-2024.pdf>
- *Mikä tuo meidät yhteen? yhteenveto* (syksy 2024) https://kansallisetdialogit.fi/wp-content/uploads/mika_tuo_meidat_yhteen_syksyn2024_kadi_yhteenvetoraportti_SAAVUTETTAVA.pdf
- *Mielen voimavarat yhteenveto* (kevät 2025) https://kansallisetdialogit.fi/wp-content/uploads/mielen_voimavarat_kevaan2025_kadi_yhteenvetoraportti_saaavutettava.pdf

Kehityspoliittinen toimikunta (2024) *Demokratia vaatii vahvistamista kaikkialla: Mahdollisuuksia demokratian lujittamiseen Suomen kehityspolitiikassa ja ulkosuhteissa* <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/047a80c1-4738-4d06-a2d9-cf71452195d5>

Oikeusministeriö (2024) *Kansalaisjärjestöstrategia 2023–2027* <https://oikeusministerio.fi/kansalaisjarjestostrategia>

Oikeusministeriö (2025) *Lausuntoyhteenvedo: Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)*. Oikeusministeriön julkaisu <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166107>

OECD (2023) *Open Government for Stronger Democracies - Monitoring report* https://www.oecd.org/en/publications/open-government-for-stronger-democracies_5478db5b-en.html

OECD (2024) *Trust Survey 2024: Country Notes Finland* https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results-country-notes_a8004759-en/finland_596ba5da-en.html

Oikeusministeriö (2025) *Demokratiaindikaattorit* <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiYWVzNTc2MjEtYTZhNy00N2Y4LWlyM2ltY2M3M2ZiYzgwMmFlliwidCI6IjdiMTRkZmE0LWwZmMtNDcyNS05ZjA0LTc2YTQ0M2RIYjA5NSIsImMiOi9>

Tilastokeskus (2025) *Köyhyystilastot* <https://stat.fi/julkaisu/cm1hepbcn62b107w03plmq8u>

Valtioneuvoston kanslia (2025) *Ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen (UTViS) -TEAS-hankkeen loppuraportti* <https://tietokayttoon.fi/julkaisut/raportti?pubid=URN:ISBN:978-952-383-490-3>

Valtioneuvoston kanslia (2024) *"Me puhumme teoin" -kattositoumus* <https://sitoumus2050.fi/toimenpidesitoumukset#/details/891894>

Valtiovarainministeriö (2025) *Avoimen hallinnon kysely 2025* <https://avoinhallinto.fi/wp-content/uploads/2025/09/Avoin-hallinto-2025-Kyselytulosten-esittely.pdf>

Valtiovarainministeriö (2025) *Kansalaisjärjestöakatemia 2025 -yhteenvedo* <https://avoinhallinto.fi/wp-content/uploads/2025/09/KJA-26-3-2025-YHTEENVETORAPORTTI.pdf>

Valtiovarainministeriö (2025) *Taloudellinen katsaus* <https://vm.fi/taloudellinen-katsaus-kesa-2025#/>

Valtiovarainministeriö (2025) *Tiedote: Hyvinvointialueen arviointimenettely käynnistyy kolmella alueella* <https://vm.fi/-/hyvinvointialueen-arviointimenettely-kaynnistyy-kolmella-alueella>

Valtiovarainministeriö (2025) *Virkamiesetiikan tila 2024 – kyselytutkimus valtion virkamiesten arvoista ja etiikasta* <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/1cd7afc7-06af-446f-93e5-814b40e65a90>

V-Dem Institute (2025) *Democracy Report 2025* <https://v-dem.net/publications/democracy-reports/>